

Els prims i els primers

Entre els mots *prim* i *primer* existeix una evident relació etimològica; encara que el sentit amb què actualment fem servir habitualment l'adjectiu *prim*, força allunyat del que tenia originàriament, l'hagi distanciat considerablement de *primer*, fet; però, que no s'ha produït amb diversos dels seus derivats. Antigament, *prim* era usat amb el mateix valor que *primer* i, segons Moll, el cognom *Prim*, encara que pot venir de l'aplicació onomàstica d'un adjectiu descriptiu, talment com *Gras*, *Gros*, *Mut*, *Secanell*, *Magret* o *Grandó*, és més probable que provingui de la seva utilització significant «primer fill d'un matrimoni». El cas és que el significat de *prim* ha anat evolucionant i en el parlar actual no queden sinó reminiscències del que tenia primitivament. Fins i tot l'ús que avui fem de l'adjectiu *prim* per a qualificar una persona de poques carns ha reduït considerablement el del seu concurrent *flac*, que és el que té pròpiament aquesta significació, i no manca qui arribi, sense fonament, a considerar aquest altre adjectiu suspecte de castellanisme —encara que no deixi de dir, per exemple, *les flaqueses humanes*.

El castellà, anàlogament al català, posseeix les dues formes «primo» i «primero», però no ha distribuït les diverses significacions amb què poden ésser usats aquests dos adjectius d'una manera coin-

cident amb la del català. De fet, el castellà, en l'ús de la seva forma «primo» ha estat més conservador que no pas el català, i els diversos casos d'aplicació que té d'aquest mot es mantenen més fidels al significat original. Observem, així, la dopció que ha fet el castellà d'aquest mot significant «cosí»; habitualment «cosí germà», és a dir, el primer o més acostat dels cosins, mentre que en català, en què també existeix la denominació *cosí prim*, designant ja el fill del cosí, el mot *prim* comporta ja una idea d'afebliment. Més ens importa, però, de posar en relleu que a les denominacions del castellà formades amb aquesta paraula, «màterias primas» i «números primos», corresponen, en català, expressions formades amb el mot *primer*: *màterias primeres*, *nombres primers* (i *nombres primers entralls*). No és, segurament, sense vacil·lacions que han estat adoptades aquestes expressions però són les que avui es consideren exclusivament normatives.

Una altra discrepància important entre el català i el castellà està en el significat del derivat *primor*, que posseeixen totes dues llengües. En català, obtingut a partir del significat actual de *prim*, vol dir «magror, flaquesa», i en castellà, més acostat al sentit primitiu, vol dir «mirament, delicadesa; finor».